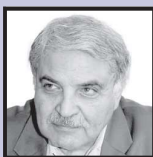

تاب آوری مؤسسات حسابرسی در زمانه‌ی بحران

محمدجواد صفار
سفلایی
مؤسسه‌ی حسابرسی
رازدار

منصور شمس احمدی
مؤسسه‌ی حسابرسی
شاهدان

حامد سیار
مؤسسه‌ی حسابرسی
تدوین و همکاران

علی محمد رفعتی
مؤسسه‌ی حسابرسی
ارژنگ خبره

محمدتقی رضایی
مؤسسه‌ی حسابرسی
ارقام نگر آریا

سید امیر حسین
ابطحی نائینی
مؤسسه‌ی حسابرسی
امجدتراز

تجاوز نظامی امریکا - اسرائیل به ایران که از بامداد نهم اسفندماه ۱۴۰۴ آغاز شد، طی ۴۰ روز تمامی حیات اقتصادی و اجتماعی کشور را تحت الشعاع خود قرار داد. اگرچه ناکامی تجاوز به آتش بس انجامیده، با این حال، شرایط اضطراری کماکان در عرصه‌ی اقتصادی و اجتماعی حاکم است.

پیامدهای این شرایط اضطراری در تمامی بخش‌های اقتصادی مشهود است. از سویی در سطح کلان با تشدید تورم و گسترش بیکاری ناشی توقف فعالیت برخی واحدها و قطعی طولانی مدت اینترنت مواجهیم که بر حیات اقتصادی اغلب بنگاه‌ها و شهروندان تأثیر مستقیم دارد و از سوی دیگر در سطح واحدهای اقتصادی نیز تخریب‌ها و آسیب‌های جنگ تحمیلی شرایط جدیدی ایجاد کرده است.

روشن است که مؤسسات حسابرسی نیز متأثر از این شرایط نوین هستند. نوهی مواجهه با وضعیت کنونی، پیامدهای آن بر فعالیت مؤسسات حسابرسی، چشم‌اندازهای موجود و راهکارهای افزایش تاب آوری مؤسسات در برابر شوک‌هایی بیرونی از این دست، پرسش‌هایی است که با شماری از مدیران ارشد مؤسسات حسابرسی خصوصی طرح کردیم و پاسخ‌های تفصیلی آنان را در این شماره می‌خوانیم.

دفتر مرکزی مؤسسه تعطیل باقی ماند و شعبه‌ی اصفهان مؤسسه نیز در حالت نیمه‌تعطیل قرار گرفت. به همکاران این شعبه اعلام کردیم که از حضور در واحدهای مورد رسیدگی مستقر در شهرک‌ها و مناطق صنعتی اجتناب ورزند و برای انجام کارهای ضروری، حتی‌الامکان از طریق دور کاری یا به اختیار خود، در ساعاتی محدود در دفتر مؤسسه حضور یابند. از آن‌جا که مؤسسه پیش از شروع جنگ، علی‌الحساب حقوق و مزایای اسفند و عیدی همکاران را پرداخت کرده بود، از بابت کمبود نقدینگی آنان در ایام جنگ نگران نبودیم. با وجود این، مؤسسه همواره در طول جنگ آمادگی تأمین نیازهای مالی احتمالی همکاران را داشت.

◀ محمد تقی رضائی:

با شعله‌ور شدن جنگ، مؤسسه‌ی ارقام نگر آریا نیز مثل بسیاری از کسب‌وکارهای دیگر تحت تأثیر قرار گرفت. به‌طور کلی اثرات اولیه‌ی ناشی از جنگ بر عمده‌ی کسب‌وکارها را می‌توان به این شرح دسته‌بندی کرد:

(الف) غلبه‌ی ترس و اضطراب بر همکاران
(ب) توقف و اختلال آن دسته از امور بنگاه که بر بستر

فعالیت مؤسسه‌ی حسابرسی شما در بدو امر و با شعله‌ور شدن آتش جنگ چگونه تحت تأثیر قرار گرفت و نخستین راهکارهایی که برای مقابله با این چالش جدید اتخاذ کردید شامل چه مواردی بود؟

◀ سید امیر حسین ابطحی نائینی:

فعالیت مؤسسه‌ی ما در همان ساعات ابتدایی شروع جنگ به حالت تعطیل درآمد و به همکاران اطلاع دادیم که برای حفظ امنیت جانی خود، محل کار اعم از دفتر مؤسسه یا واحدهای مورد رسیدگی را ترک کنند. پس از آن نیز، با اعلام تعطیلی یک هفته‌ای از سوی دولت، مؤسسه به‌طور کامل تعطیل شد و عملاً در این مدت کاری صورت نگرفت. با سپری شدن تعطیلی یک هفته‌ای، به علت تداوم جنگ،

اینترنت انجام می‌شد

پ) کاهش و یا قطع جریان ورود وجه نقد به درون واحد کسب و کار

واقعیت این است که قبل از شروع جنگ، با توجه به تجربه‌ی جنگ ۱۲ روزه، و پیش‌بینی‌هایی در خصوص احتمال شروع جنگ جدید، اقداماتی را انجام داده بودیم. به‌عنوان مثال یک دوره‌ی آموزشی با تدریس آقای دکتر رفتاری با موضوع تاب‌آوری و چگونگی غلبه بر بحران و استرس در شرایط جنگ و کاهش آسیب‌های آن برگزار کردیم. در خصوص اینترنت نیز، تمهیدات لازم برای استفاده از اینترنت داخلی انجام داده و سعی کرده بودیم با مدیریت منابع، مبلغی را برای تعهدات پایان سال پس‌انداز کنیم. به همین دلیل، با شروع جنگ و تعطیلی کسب و کارها در اسفندماه ۱۴۰۴، علی‌رغم قطع جریان ورود وجه نقد به مؤسسه، توانستیم تا حد امکان نسبت به پرداخت تعهدات مؤسسه به همکاران عزیزمان اقدام نمائیم.

◀ علی محمد رفعتی:

جنگ آثار جبران‌ناپذیری دارد که بخش عمده‌ای از آن از لحاظ مادی و روانی بعداً نمایان خواهد شد. خشونت در جامعه همراه با جنگ در کلیه‌ی سطوح اضطراب و وحشت همراه با ناامنی ایجاد می‌کند و تیم حسابرسی مؤسسات نیز به‌عنوان بخشی از فعالان جامعه، هم‌زمان با شروع جنگ کار حرفه‌ای خود را همراه با اضطراب و ترس ادامه داده‌اند. به‌طور طبیعی عدم‌تمرکز و همچنین نارسایی‌های کسب اطلاعات به دلیل قطع اینترنت و سیستم‌های نرم‌افزاری و همچنین کاهش حضور کارکنان شرکت‌ها و دستگاه‌ها موانعی را در برابر پیشبرد کار ایجاد کرد. دقت کنید که غالب شرکت‌ها انبارگردانی انجام ندادند و هنوز آثار این چالش‌ها مشخص نیست. لذا قضاوت در خصوص آثار جنگ بر نتیجه‌ی کار فعلاً مشخص نیست.

◀ حامد سیار:

دفتر کار ما در ابتدای جنگ با چالش‌های متعددی از جمله تعطیلی شرکت‌های مورد رسیدگی و خروج بخش قابل‌توجهی از همکاران مؤسسه (عمدتاً بدنه‌ی میانی) به شهرهای خود و عملاً با وضعیت نیمه‌تعطیل روبرو شد. در آن شرایط و برای مقابله با وضعیت به‌وجود آمده، راهکارهای اولیه‌ی ما بر ادامه و خاتمه‌ی پروژه‌های در جریان، اولویت‌بندی پروژه‌ها و همچنین اطمینان از سلامت کارکنان خود از لحاظ روحی و مادی متمرکز بود.

◀ منصور شمس احمدی:

بدون شک، ما هم مانند همه‌ی مؤسسات حسابرسی

اولویت‌مان حفظ سلامت خود و همکاران بود.

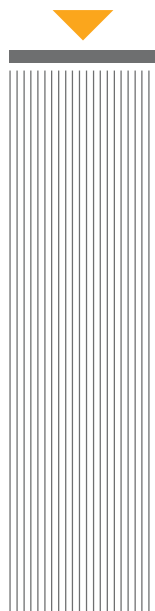
لذا، با شروع جنگ مؤسسه را تعطیل کردیم و قرار بر این شد که اقدامات بعدی را در پیام‌رسان «بله» اطلاع‌رسانی کنیم. با توجه به ادامه‌ی حملات، با مشتریان تماس گرفتیم و در مورد انبارگردانی پایان سال و جدول زمان‌بندی ارائه‌ی اطلاعات تبادل نظر کردیم.

مایلم در این‌جا تأکید کنم که معضل حرفه‌ی ما صرفاً تبعات جنگ اخیر نیست، سال‌هاست تلاش کرده‌ایم تهیه‌ی پرونده‌ی الکترونیکی را جایگزین روش‌های سنتی کنیم. متأسفانه به دلیل ترس از تغییر و احتمال عدم‌پذیرش گروه‌های کنترل کیفیت موفق نبوده‌ایم.

نکته‌ی دیگر عدم‌استفاده از آزمون‌های تحلیلی به‌عنوان آزمون محتوا است. اگر این روش‌ها را تجربه کرده بودیم، دورکاری در دوران جنگ بسیار موفق‌تر و راهگشا بود. به‌رحال، چون همکاران ما در مؤسسه با این روش‌ها آشنا بودند، قرار بر این شد که پرونده‌ها را به صورت الکترونیکی تهیه کنیم و در مورد حساب‌هایی که ریسک تحلیلی آن پایین است، آزمون‌های تحلیلی به کار ببریم.

◀ محمدجواد صفار سفلائی:

بحران زمستان ۱۴۰۴، در ابتدا همه، اعم از شرکت‌ها، حساب‌رسان و دیگر اقشار جامعه و گروه‌های حرفه‌ای را سردرگم کرد. کارها تعطیل شد و همکاران مؤسسات حسابرسی و خانواده‌های‌شان در اوج دودلی، تردید و ابهام بودند. مدیران مؤسسات نیز، سردرگم از این‌که بعد از تعطیل هفتگی به سر کار بازگردند یا خیر و از این‌که بالاخره چه کنند. شهر خالی شد، بانک‌ها نیمه‌تعطیل و مؤسسات حسابرسی و مشتریان آنان درگیر مسائل مالی و نقدینگی، به‌ویژه وضعیت پرداخت‌های اسفندماه شدند. این امر مدیران مؤسسات، اعم از کوچک و بزرگ، را با چالشی نه‌چندان جدید اما دوچندان مواجه کرد. رویارویی با این مشکلات عزمی جدی می‌طلبید و بازنگری در همه‌ی برنامه‌ریزی‌های مالی پیشین را ضروری ساخت؛ چرا که هرچند مشکلی جدی برای مؤسسات محسوب می‌شد، اما برای همکاران و بعضاً خانواده‌های‌شان شدیدتر و حیاتی بود. این مشکلات تا این تاریخ نیز کم‌وبیش وجود دارد. در این میان، دبیرکل محترم جامعه از یک‌سو مسئولانه مکاتبات و ارتباطاتی با سازمان‌های امور مالیاتی و تأمین اجتماعی و بانک مرکزی در زمینه‌ی ایجاد تسهیلاتی در پرداخت‌ها داشته است، اما جامعه، هم‌زمان و مشابه گذشته، مطالبات خود از مؤسسات (بابت ۱،۵ درصد حق عضویت متغیر وثابت مؤسسات و شرکا و حسابداران رسمی شاغل در آن مؤسسات) را مطالبه می‌کند؛ همان مبلغی که در شرایط عادی باید در زمستان ۱۴۰۴ پرداخت می‌شد.

مؤسسات حسابرسی کوچک با چالش‌های خطیرتری مواجه‌اند و راهبرد تاب‌آوری آن‌ها گسترده‌ی وسیعی، از صرفه‌جویی‌های هرچه بیشتر، انعطاف‌پذیری‌های گسترده‌تر تا همکاری با سایر مؤسسات، را دربر می‌گیرد. به نظر شما، در مورد مؤسسات کوچک‌تر چه راهکارهایی در شرایط کنونی امکان‌پذیرتر است و چه‌قدر احتمال توافق‌های متقابل آن‌ها با مؤسسات دیگر به‌منظور تشریک مساعی در مدیریت ریسک و مدیریت نقدینگی وجود دارد؟

◀ سید امیر حسین ابطیحی نائینی:

با این نظر که مؤسسات حسابرسی کوچک در بحران‌ها (مانند جنگ و کرونا) چالش‌های بیشتر و تاب‌آوری کم‌تری دارند، موافق نیستم؛ زیرا معتقدم کیفیت ساختار مؤسسات حسابرسی و دسترسی به منابع مالی است که آن‌ها را در برابر بحران‌ها و شرایط سخت مصون و مقاوم می‌سازد تا اندازه‌ی مؤسسات. یک مؤسسه‌ی حسابرسی با ساختار قوی، مجموعه‌ای از نظام راهبری و مدیریت است که اهداف مؤسسه و منافع شرکا را پی‌گیری و کارکنان را به‌عنوان سرمایه‌ی انسانی و به‌مثابه‌ی اعضای خانواده تلقی می‌کند. در چنین مؤسسه‌ای، شرکا و هیأت مدیره دارای یکپارچگی و انسجام سازمانی هستند و در بحران‌های عمومی، پیش از آن که به منافع خود فکر کنند، به لحاظ اخلاقی و مسئولیت اجتماعی متعهدند از حقوق و منافع کارکنان حمایت کرده تا از بحران گذر کنند. در مقابل، مؤسسات حسابرسی که ساختار ضعیفی دارند، از وفای و انسجام بین شرکا برخوردار نیستند و انعطاف‌پذیری کم‌تری در حل مشکلات درون‌سازمانی از خود نشان می‌دهند و لذا، ریسک پایداری فعالیت آن‌ها بالاتر است و در بحران‌ها بیشتر آسیب‌پذیرند.

به‌طور کلی، مؤسسات حسابرسی در مواردی که از ساختار مناسبی برخوردار نیستند، هرچه کوچک‌تر باشند احتمال این که بتوانند بحران را آسان‌تر پشت سر گذارند بیشتر است. در یک مؤسسه‌ی کوچک، بحران نقدینگی و ناتوانی در پرداخت به‌موقع حقوق و مزایای کارکنان در شرایط جنگی را می‌توان به‌سادگی با تأمین منابع مالی از سوی یک یا دو شریک، مدیریت کرد.

تشریک مساعی و توافق‌های متقابل مؤسسات حسابرسی با یکدیگر در شرایط بحرانی، موضوعی است که در حال حاضر با آن فاصله داریم و مستلزم تعامل و وجود بستری اجتماعی است. امیدوارم مؤسسات حسابرسی در آینده بتوانند از مزایای این تعامل در بحران‌های احتمالی بهره‌مند شوند.

◀ محمدتقی رضائی:

بعید می‌دانم چالش‌ها و مخاطرات جنگ برای مؤسسات حسابرسی کوچک‌تر بیشتر از مؤسسات حسابرسی بزرگ باشد. در مؤسسات حسابرسی بزرگ که فرآیندهای داخلی مؤسسه بر بستر اینترنت انجام می‌شود و یا از نرم‌افزارهای حسابرسی استفاده می‌کنند، اختلال در شبکه‌ی اینترنت، کاهش سرعت اینترنت و موضوعاتی از این قبیل می‌تواند مؤسسات حسابرسی بزرگ را بیشتر با خطر مواجه کند.

◀ علی محمد رفعتی:

برای تأمل در این سؤال باید ابتدا نتایج ادغام مؤسسات را بررسی کنیم. اطلاعات کافی در خصوص نتیجه و تجربه‌ی ادغام مؤسسات حسابرسی وجود ندارد. اما نتیجه‌گیری برخی تحقیقات نشان از بهبود کیفیت گزارشگری داشته است. سیستم و روش‌های فعلی اداره‌ی غالب مؤسسات نیز فاقد فرهنگ لازم در خصوص اجرای ادغام مؤسسات کوچک است. تجربه‌های گذشته نیز در برخی موارد مؤید این موضوع بوده که در برخی موارد ادغام مؤسسات حسابرسی به دلیل ناسازگاری و قابلیت اطمینان شرکا به شکست منجر گردیده است. به این دلیل که شاید نتیجه‌ی عملکرد مادی یک مؤسسه کوچک گاه به صورت جزیره‌ای و منفک بهتر از سهم‌الشرکه است. نگاهی به فهرست و جدول تنبیهات شاغلان جامعه مبین این موضوع است که رتبه‌بندی برای برخی فاقد اهمیت است به همین دلیل چشم‌انداز مثبتی در این برهه از زمان برای ادغام قابل پیش‌بینی نیست. بنابراین نمی‌توان در مورد همکاری مؤسسات کوچک‌تر برای غلبه بر شرایط بحرانی بزرگ‌تر نظر قطعی داد.

◀ حامد سیار:

مؤسسات حسابرسی کوچک برای بقا در شرایط کنونی، باید راهکارهایی مانند تمرکز بر حوزه‌های تخصصی دیگر از جمله ارائه‌ی خدمات حسابداری و تعریف مجدد مدل‌های کسب‌وکار را برای ارائه‌ی خدمات متنوع‌تر، برای خود تعریف کنند. احتمال توافق‌های متقابل با مؤسسات کوچک نیاز به فرهنگ‌سازی و داشتن بسترهای مناسب، اعتماد متقابل و فهم مشترک دارد که در شرایط کنونی با مشکلات جدی روبرو است.

افزون بر آن، اساساً وفق مقررات جامعه، ارتباط مؤسسات با یکدیگر در حد بسیار محدودی دیده شده و روابط نیز مشابه سایر روابط با تشریفات و کاغذبازی بسیار همراه است که شاید ناشی از مقررات بالاسری باشد که به همکاری بین مؤسسات عنایتی نداشته است. با این حال هم‌فکری‌هایی محدود بین مؤسسات حسابرسی وجود دارد که دربرگیرنده‌ی چنین موضوعاتی نیز بوده است.

◀ منصور شمس احمدی:

تاب‌آوری مؤسسات بستگی به افزایش کارایی و اثربخشی عملیات حسابرسی دارد که بخشی از آن با اجرای روش‌های اشاره شده در بالا امکان پذیر است. در مجموع، به نظر من در شرایط فعلی امکان همکاری مؤسسات حسابرسی وجود ندارد. ضمن این‌که در اساسنامه‌ی جامعه هم چنین تمهیداتی پیش‌بینی نشده است.

◀ محمدجواد صفار سفلائی:

این‌که مؤسسات کوچک‌تر با چالش‌های شدیدتری نسبت به مؤسسات بزرگ روبه‌رو هستند یا خیر مورد تردید است. مؤسسات بزرگ، به‌ویژه با توجه به ساختار و نوع بزرگ شدن‌شان، الزاماً از تاب‌آوری بیشتر و نیز چابکی در تصمیم‌گیری برخوردار نیستند و گاه گستردگی آن‌ها، همراه با نوعی تمرکز بی‌منطق در تصمیم‌گیری‌ها، باعث بروز معضلات ساختاری شده است و خود با مشکلاتی متفاوت با مؤسسات کوچک‌تر دست به‌گriببندند. در این شرایط، هم‌وغم آن‌ها کشیدن گلیم خود از آب است.

۳

در شرایط کنونی، امکان پوشش خطر از طریق اخذ بیمه‌نامه‌های اختصاصی از مؤسسات بیمه چه قدر وجود دارد و به این منظور چه سیاست‌هایی را باید دنبال کرد؟

◀ سید امیر حسین ابطیحی نائینی:

تا آنجا که اطلاع دارم در حال حاضر در کشور، برای پوشش ریسک توقف فعالیت بنگاه‌های اقتصادی در شرایط جنگی، بیمه‌ای که رایج یا شناخته شده باشد، وجود ندارد و آنچه هست محدود به بیمه‌ی بیکاری سازمان تأمین اجتماعی برای حمایت از کارکنان مشمولی است که در این بنگاه‌ها مشغول به کار بوده‌اند و بیکار شده‌اند. البته، این احتمال وجود دارد که بتوان از طریق توافق خاص با شرکت‌های بیمه، ریسک ناشی از توقف فعالیت مؤسسات حسابرسی را که از بحران‌هایی مانند جنگ ناشی می‌شود، در آینده تحت پوشش بیمه‌ای قرار داد.

◀ محمد تقی رضائی:

بیمه‌ی پوشش مسئولیت مدنی حسابرسان سال‌هاست که در دستور کار جامعه قرار دارد، اقداماتی هم در مقاطعی انجام و متأسفانه به سرانجام نرسیده است. با توجه به این که این پوشش‌ها در زمان صلح ایجاد نشده و ابهام زیادی در خصوص ریسک‌های مترتب بر آن وجود دارد، طبیعتاً در شرایط جنگی بسیار دشوار خواهد بود که چنین بیمه‌نامه‌هایی طراحی و اجرا شود. در شرایط کنونی، اخذ پوشش‌های بیمه‌ی حوادث برای

همکاران مؤسسه از اقداماتی است که می‌تواند آرامش بیشتری را برای شاغلان در مؤسسات حسابرسی ایجاد کند.

◀ علی محمد رفعتی:

اجرای بیمه‌ی مسئولیت حرفه‌ای حسابداران رسمی ارتباط مستقیم با احساس یا وجود خطر مالی در اجرای پروژه‌های حسابرسی دارد و تا زمانی که مؤسسات از بابت قصور احتمالی دچار جریمه نشوند لزومی بر انجام بیمه و پوشش خطر احساس نمی‌کنند.

◀ حامد سیار:

در شرایط کنونی، امکان پوشش خطر از طریق اخذ بیمه‌نامه‌های اختصاصی از مؤسسات بیمه به عوامل متعددی از جمله نوع خطر، میزان آن، توانایی مالی مؤسسه‌ی بیمه و چارچوب‌های قانونی موجود بستگی دارد.

سیاست‌های کلی که باید در این زمینه دنبال شود عبارتند از:

(۱) شناسایی و ارزیابی دقیق ریسک: اولین گام، شناسایی کامل تمامی ریسک‌های موجود است. سپس باید این ریسک‌ها

۴

چه انتظاراتی از جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران در یاری‌رسانی به مؤسسات حسابرسی دارید؟
تشکل حرفه‌ی حساب‌رسان چگونه می‌تواند و باید در یاری به تداوم فعالیت مؤسسات حسابرسی در شرایط کنونی مؤثر باشد؟

◀ سید امیر حسین ابطحی نائینی:

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران تشکلی است با هدف تنظیم و اعتلای امور حرفه‌ی حسابداری و حسابرسی در کشور و نظارت حرفه‌ای بر کار اعضای خود. این تشکل که بر اساس مقررات قانونی ایجاد شده است، به‌طور خلاصه مأموریت تنظیم‌گری و نظارت را برعهده دارد و حمایتی که می‌تواند از اعضا به‌عمل آورد، همانا حمایت از حقوق حرفه‌ای آن‌هاست. پس به لحاظ آرگانیک، منطقی نیست که انتظار داشته باشیم جامعه اعضای خود را در بحران ناشی از جنگ یاری‌رسانی کند. انتظار این‌گونه کمک‌ها به مؤسسات حسابرسی، مستلزم وجود بستر مقرراتی از طریق اصلاح اساسنامه‌ی جامعه و یا ایجاد تشکلی صنفی و قانونی است که ضمن عدم مغایرت با مقررات جامعه، بتواند از حقوق و منافع اعضا حمایت نماید.

بر اساس شواهد موجود، خوشبختانه پیامدهای منفی جنگ اخیر در ارتباط با مؤسسات حسابرسی چندان بااهمیت نبوده است و تقریباً تمامی واحدهای مورد رسیدگی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل، مبادرت به عقد قراردادهای جدید با مؤسسات حسابرسی کرده‌اند. برای مثال، در گروه فولاد مبارکه با بیش از ۱۰۰ شرکت فرعی، به‌رغم آسیب وارده، حسابرسی همه‌ی شرکت‌های گروه، در سال جاری همچون گذشته جریان دارد و انجام می‌شود.

◀ محمدتقی رضائی:

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران از نظر مالی ارگان توانمندی نیست که بتواند در این شرایط خاص از نظر مالی کمکی به مؤسسات نماید و مؤسسات نیز چنین انتظاری از جامعه ندارند. انتظار اعضا از جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، مساعدت در زمان‌بندی کنترل وضعیت و کیفیت خدمات حسابرسی است. واقعیت این است که به دلیل تعطیلی اجباری کسب‌وکارها، مؤسسات حسابرسی ناگزیرند تلاش بیشتری

از نظر احتمال وقوع و شدت پیامدهای احتمالی، مورد ارزیابی قرار گیرند. این ارزیابی به تعیین اولویت‌بندی ریسک‌ها و میزان پوشش بیمه‌ای مورد نیاز کمک می‌کند.

۲) طراحی بیمه‌نامه‌های سفارشی: بسته به ماهیت و گستردگی ریسک‌ها، ممکن است نیاز به طراحی بیمه‌نامه‌های اختصاصی باشد که متناسب با نیازهای خاص سازمان یا فرد تنظیم شده باشند. این امر مستلزم همکاری نزدیک با شرکت‌های بیمه و کارشناسان بیمه است.

۳) بررسی توانمندی و اعتبار بیمه‌گر: پیش از انعقاد قرارداد بیمه، لازم است توان مالی، اعتبار، تجربه و سوابق شرکت بیمه‌ی موردنظر به‌دقت بررسی شود تا از توانایی آن مؤسسه در ایفای تعهدات خود اطمینان حاصل گردد.

۴) مدیریت صحیح ریسک در کنار بیمه: بیمه تنها یکی از ابزارهای مدیریت ریسک است. لازم است در کنار اخذ بیمه‌نامه‌ها، سیاست‌های پیشگیرانه و کنترلی نیز برای کاهش احتمال وقوع و شدت خسارات به‌کار گرفته شود. این شامل اجرای پروتکل‌های ایمنی، آموزش کارکنان و داشتن طرح‌های واکنش در بحران است.

۵) بازنگری دوره‌ای قراردادهای بیمه: با توجه به تغییر شرایط و بروز ریسک‌های جدید، قراردادهای بیمه باید به صورت دوره‌ای مورد بازنگری قرار گیرند تا از کفایت پوشش بیمه‌ای اطمینان حاصل شود و در صورت نیاز، اصلاحات لازم اعمال گردد.

◀ منصور شمس احمدی:

جامعه‌ی حسابداران رسمی سال‌ها قبل این مورد را با شرکت‌های بیمه مطرح کرده، لیکن به نتیجه نرسیده است.

◀ محمدجواد صفار سفلائی:

بحث بیمه‌ی مخاطرات حسابرسی از ابتدای تشکیل جامعه مطرح بوده، اما هیچ‌گاه جدی گرفته نشده است. در سال‌های اخیر شرکت‌های بیمه، طرح‌هایی را ارائه کرده‌اند که از جامعیت برخوردار نبوده و، حسب اطلاع، استقبال چندانی هم از آن نشده است. مشکلات اخیر موقتی به‌نظر می‌رسد و احتمالاً حوادثی از این دست، در صورت تکرار، اساساً مشمول بیمه نباشد. البته برخی از خطرات را می‌توان از طریق بیمه‌های عمومی، همانند بیمه‌ی ساختمان و تجهیزات، پوشش داد. صرف نظر از بیمه‌هایی چون پوشش کمبود نقدینگی که معضل این روزهای اغلب مؤسسات حسابرسی است؛ خطر اصلی بیمه‌ی اظهارنظر حسابرسی است. به‌نظر می‌رسد این موضوع خارج از بحث موضوعات چندماهه اخیر باشد که شاید بهتر است وقتی دیگر به آن پرداخته شود.

کنند تا بتوانند تعهدات خود به استفاده کنندگان از خدمات حرفه‌ای را انجام دهند و طبیعی است که در این برهه‌ی خاص نتوانند به‌شایستگی پذیرای اعضای گروه بررسی‌کننده‌ی کیفیت وضعیت مؤسسات باشند. خوشبختانه ارکان محترم جامعه نیز با درک این موضوع و احتمالاً در هماهنگی با سایر دستگاه‌های ذی‌ربط فرصت مناسبی را در اختیار مؤسسات حسابرسی قرار داده‌اند که قطعاً در حفظ آرامش مؤسسات و ایفای تعهدات قراردادی آن‌ها به مشتریان مؤثر خواهد بود.

◀ علی محمد رفتی:

بخش بزرگی از جامعه را مؤسسات کوچک و غیر معتمد بررسی تشکیل می‌دهد. مؤسسات حسابرسی باید اصول و ضوابط حرفه‌ای، استانداردهای کنترل کیفیت را رعایت و خدمات خود را با کیفیت و کارایی و اثربخشی انجام دهند و شرکای مؤسسه باید تمام‌وقت در مؤسسه اشتغال داشته باشند. همه‌ی این‌ها مستلزم صرف هزینه و به‌کارگیری فناوری‌های جدید است. متأسفانه برنامه‌ریزی‌های آموزشی گسترده و مناسبی در سطح جامعه و به‌صورت همه‌گیر وجود ندارد، روش‌های نوین حسابرسی مبتنی کامپیوتر و نرم‌افزارهای نوین در همه‌ی مؤسسات وجود ندارد و غالب رسیدگی‌ها تقریباً کماکان به شیوه‌ی سنتی انجام می‌شود. در صورت اتکا به فناوری‌های جدید قادر خواهیم بود به کاهش هزینه‌ها دست یابیم. طبقاً جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران فاقد امکاناتی برای یاری‌رسانی به مؤسسات حسابرسی در شرایط بحران‌ها و ریسک‌های سیستمی است، اما فراتر از شرایط بحرانی کنونی با آموزش به کارکنان مؤسسات در استفاده از فناوری‌های نو در درازمدت می‌تواند بیشتری کمک ساختاری را به مؤسسات کند.

◀ حامد سیار:

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، به‌عنوان یک نهاد نظارتی، باید با نظارت دقیق بر عملکرد مؤسسات، به یاری‌رسانی به آن‌ها بپردازد. همچنین، با ایجاد بستری برای تبادل تجربیات، می‌تواند به ارتقای کیفیت خدمات و حفظ اعتبار حرفه کمک کند. تشکل حرفه‌ی حسابرسان نیز می‌تواند با حمایت از اعضای خود در برابر فشارهای احتمالی، ترویج فرهنگ پاسخ‌گویی و رعایت اخلاق حرفه‌ای، و پیگیری مطالبات قانونی و صنفی، به تداوم فعالیت مؤسسات حسابرسی در شرایط کنونی یاری مؤثر بکند. ایجاد همبستگی در میان حسابرسان و دفاع از منافع مشروع آن‌ها، از جمله اقداماتی است که می‌تواند به حفظ ثبات و پویایی این حوزه یاری رساند. جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران باید تلاش کند تا چارچوب‌های قانونی و مقرراتی حمایتی لازم را برای مؤسسات حسابرسی فراهم آورد و از هرگونه اقدامی که موجب تضعیف

جایگاه و استقلال حسابرسان شود، جلوگیری نماید. همچنین، با تشویق به نوآوری و استفاده از فناوری‌های نوین در فرآیندهای حسابرسی، می‌تواند به افزایش کارایی و اثربخشی مؤسسات کمک کرده و آن‌ها را در مواجهه با چالش‌های پیش رو توانمند سازد.

◀ منصور شمس احمدی:

حرفه‌ی ما نیاز به تحولات اساسی دارد که بخشی از آنچه مربوط به عملیات حسابرسی است در پاسخ‌های پیشین به آن اشاره شد.

◀ محمدجواد صفار سفلیایی:

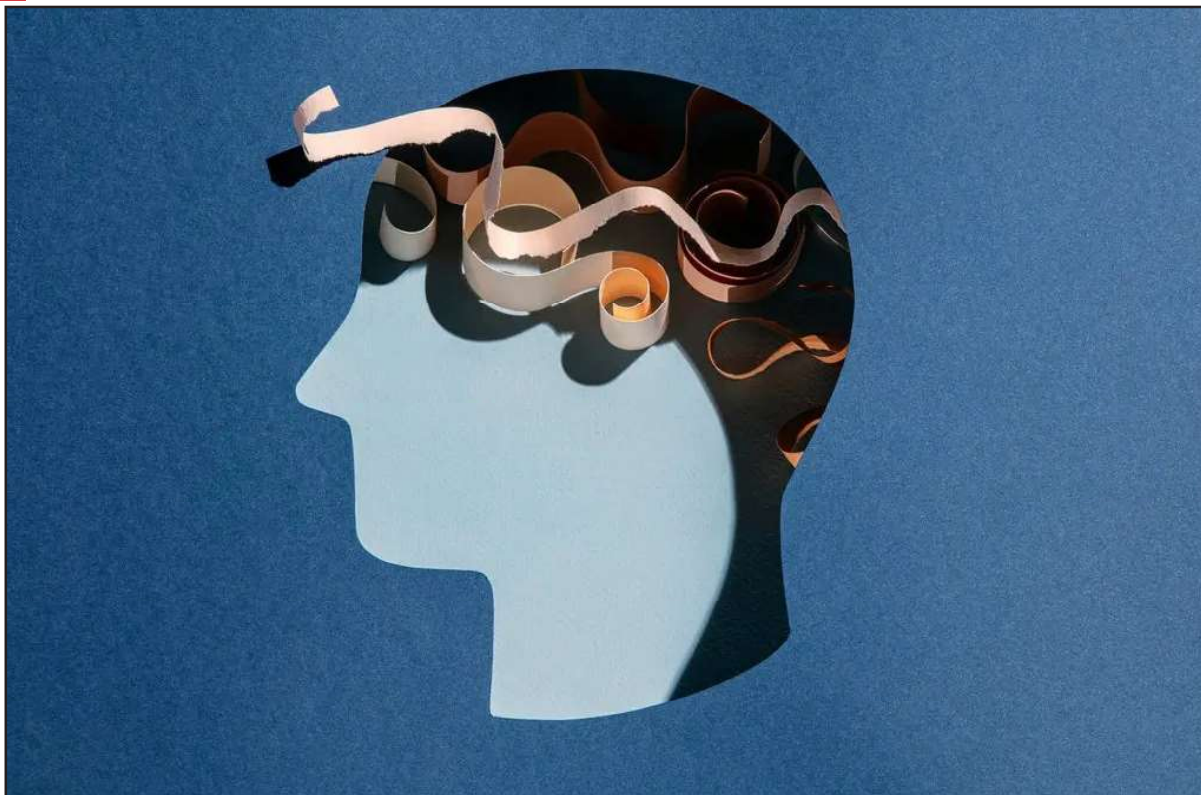
با کمال تأسف باید بگویم که من از جامعه انتظار چندانی ندارم؛ این جامعه است که از ما انتظاراتی فراتر از توان دارد. به نظر می‌رسد جامعه‌ی حسابداران رسمی تصویری از مشکلات حسابداران رسمی ندارد و در جنبه‌ی ضوابط مربوط و نامربوط تحمیل‌شده از سیستم بوروکراتیک دولتی است. اشاره کردم که حتی در مکاتبات مربوط به مطالبات مالی و غیرمالی نشانی از هم‌دلی و هم‌دردی مشاهده نمی‌شود. نگاهی بیندازیم بر سه نامی اخیر جامعه (مربوط به پایش کیفیت، کنترل وضعیت و مطالبه‌ی حق عضویت‌ها)؛ آیا در این مکاتبات نشانه‌ای از اوضاع «نه جنگ - نه صلح» کشور دیده می‌شود؟ به‌نظر من جامعه نه در عمل می‌خواهد و نه می‌تواند نقشی در زمینه‌های مدنظر ایفا کند. شورای عالی جامعه هم که منتخب اعضا است شیر بی‌یال‌ودمی است که گاه درگیر اختلافات داخلی خود می‌باشد.

۳

چه انتظاراتی از نهادهای حاکمیتی دارید؟ با توجه به این که شرایط کنونی تمامی بخش‌های اقتصادی و بنگاه‌ها و خانوارها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به تبع آن سیاست‌گذاران اقتصادی نیز اولویت‌ها را بر مبنای اهداف کلان تعیین می‌کنند، طرح کدام درخواست‌ها در شرایط کنونی بیشترین اولویت را از نظر مؤسسات حسابرسی دارد؟

◀ سید امیرحسین ابطحی نائینی:

بیش از هر چیز، امیدوارم سایه‌ی جنگ برای همیشه از

محمد تقی رضائی:

انتظار مؤسسات حسابرسی از حاکمیت، متفاوت از انتظار صاحبان سایر کسب و کارها نیست. تسهیل شرایط پرداخت حق بیمه‌ی تأمین اجتماعی، مالیات عملکرد، افزایش اختیارات مدیران ذی‌ربط سازمان مالیاتی در تقسیط و استمهال بدهی‌ها، رفع محدودیت‌های اینترنت و تسهیل در پرداخت تسهیلات و استمهال بدهی‌های بانکی از حداقل انتظاراتی است که صاحبان کسب و کارها از حاکمیت دارند. اما این واقعیت را هم نمی‌توان نادیده گرفت که دولت شدیداً در تنگنای مالی قرار دارد. سازمان تأمین اجتماعی در ایفای تعهدات خود با مشکلات جدی روبه‌روست و در چنین شرایطی میان آنچه از سوی حاکمیت بیان می‌شود، با آنچه در عمل اتفاق می‌افتد فاصله‌ی زیادی وجود دارد.

با توجه به شناختی که از بضاعت دولت دارم، نمی‌توانم درخواست مشخصی را مطرح کنم چرا که تقریباً اطمینان دارم حاکمیت حتی اگر بخواهد هم نمی‌تواند کاری انجام دهد. تنها کاری که احتمالاً قابل انجام است، افزایش مهلت مناسب برای ارائه‌ی اظهارنامه‌های مالیاتی و تقسیط مطالبات دولت و معافیت کامل مزایای غیرنقدی پرداختی به کارکنان، مبالغ پرداختی به‌عنوان پاداش و بهره‌وری به کارکنان از شمولیت بیمه و مالیات حقوق است.

کشور رخت بریندد و از این پس، شاهد اتفاق‌های خوب در این سرزمین باشیم. شرکای مؤسسات حسابرسی و مدیران و کارکنان آن‌ها، همچون آحاد مردم، از نهادهای حاکمیتی انتظار دارند که به اجرای وظایف قانونی خود متعهد باشند و با هرگونه تخلف و فساد اداری برخورد کنند.

در شرایط حاضر، ادامه‌ی جنگ یا توقف آن آینده‌ی پرابهامی را رقم زده است. با وجود این، درخواست‌های مؤسسات حسابرسی از حاکمیت و سیاست‌گذاران اقتصادی بهتر است متمرکز بر دوره‌ی پسا‌جنگ باشد؛ زیرا شرایط کنونی به احتمال زیاد گذراست و در کوتاه‌مدت پایان می‌یابد. دوره‌ی پسا‌جنگ، در نگاهی خوش‌بینانه می‌تواند سرآغاز تحول‌های بنیادین در اقتصاد کشور بوده و با اتصال اقتصاد ملی به اقتصاد جهانی و جلب همکاری مؤسسات حسابرسی خارجی در آینده، جبران عقب‌ماندگی حرفه‌ی حسابرسی در به‌کارگیری رویه‌های اجرایی و فناوری‌های نوین میسر خواهد بود. افزایش ضریب نفوذ حسابرسی در کشور و بهره‌مندی مطلوب از ظرفیت حرفه‌ی حسابرسی، یکی از درخواست‌های مهم مؤسسات حسابرسی از حاکمیت و سیاست‌گذاران اقتصادی است که می‌تواند به ارتقای شفافیت و پاسخ‌گویی در بخش‌های عمومی و خصوصی و نیز به بهبود محیط کسب و کار و تخصیص بهینه‌ی منابع در اقتصاد کمک نماید.

حامد سیار:

مؤسسات حسابرسي از نهادهاي حاکميتي انتظار دارند که در شرايط اقتصادي کنوني، با توجه به تأثيرات گسترده بر بخشهاي اقتصادي، بنگاهها و خانوارها، سياستگذاريهاي اقتصادي را بر مبناي اهداف کلان و با در نظر گرفتن اولويتهاي زير تعيين کنند:

۱) ثبات اقتصادي و کنترل تورم: ايجاد ثبات در قيمتها و کنترل نرخ تورم از طريق سياستهاي پولی و مالی منسجم، اولويت اصلي است. اين امر به بنگاهها و خانوارها کمک مي کند تا با اطمینان بیشتری برنامه ریزی کنند.

۲) اصلاحات ساختاري و بهبود محيط کسب و کار: حذف موانع و تسهيل فرايندهاي اداري و قانوني برای راه اندازی و فعاليت کسب و کارها، شفافيت بیشتر در قوانين و مقررات، و حمايت از رقابت سالم، از ديگر انتظارات مهم است.

۳) حمايت از مشاغل و توليد داخلي: در نظر گرفتن تدابيри برای حمايت از توليدکنندگان داخلي، تسهيل دسترسی به منابع مالی و اعتباری، و ايجاد اشتغال پایدار، به ویژه در شرايط رکود اقتصادي، حياتي است.

۴) شفافيت و پاسخ گویی: افزايش شفافيت در عملکرد نهادهاي دولتي و اقتصادي، دسترسی آسان به اطلاعات مالی و اقتصادي، و برقراري سازوکارهاي قوی پاسخ گویی، اعتماد عمومي را افزايش

علی محمد رفتی:

با توجه به اين که بزرگ ترين استفاده کننده ي گزارش هاي حسابرسي، سازمان امور مالياتي و بانکها و نهادهاي دولتي هستند، برای مرتفع کردن چالش هاي موجود از جمله عدم مطابقت قوانين و استانداردها مي بايستي کميته اي بين وزارت امور اقتصادي و دارايي و جامعه ي حسابداران رسمي تشکيل شود. همچنين محدوديت هاي ذاتي حسابرسي از قبيل جعل و تباني و قضاوت مستلزم ريسک و خطر است که مي بايستي ضوابط سخت تري نسبت به انتخاب حسابدار رسمي توسط هيأت تشخيص صلاحيت ايجاد شود و از عضويت بدون آزمون مديران دولتي در جامعه و هر گونه رانت ديگري در اين خصوص اجتناب گردد. مضاف بر اين، بازوي نظارتي دولت در جامعه ي حسابداران رسمي هيأت عالي نظارت است، لذا اين هيأت نقش تعيين کننده اي در سالم سازي روند اجرايي مبتني بر کيفيت در مؤسسات حسابرسي دارد. اگرچه بنا به مشاهدات اخيرا اين روند رو به اصلاح بوده و حائز استقلال بیشتری است، ليکن پارامترهاي موجود در رسيدگي پرونده هاي حسابرسي تنظيم شده توسط واحد کنترل کيفيت جامعه غالباً شکلي و ظاهري است و محتوای گزارش کم تر در نظر گرفته مي شود.

می‌دهد و به بهبود تصمیم‌گیری‌ها کمک می‌کند.

◀ منصور شمس احمدی:

اگر واقع‌بینانه به مسائل نگاه کنیم، در شرایطی که دولت با درخواست‌های بسیاری از طرف مردم و نهادهای خصوصی مواجه است، مؤسسات حسابرسی قطعاً در اولویت‌های نهادهای حاکمیتی قرار ندارند. هم‌حرفه‌ای‌های عزیز درخواست‌هایی را از جامعه‌ی حسابداران رسمی کرده‌اند که به‌نوبه‌ی خود توسط جامعه در حال بررسی است.

◀ محمد جواد صفار سفلیایی:

در این خصوص پاسخ من کم‌وبیش و در سطحی دیگر مشابه سؤال قبلی است. تنها می‌توان امیدوار بود، ولو آن‌که این امید در حد سر سوزنی باشد.

۶

برای این که شرایط کنونی به «کیفیت حسابرسی» و جایگاه مؤسسات حسابرسی بخش خصوصی در مجموعه‌ی نظام حسابرسی کشور تأثیر ناگواری نگذارد چه راهکارهایی را باید دنبال کرد؟

◀ سید امیر حسین ابطحی نائینی:

ادامه‌دار شدن جنگ، کارهای حسابرسی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به علت محدودیت‌هایی که ایجاد می‌کند، موجب طولانی شدن اجرای کارها و افزایش ساعات مصرفی می‌شود؛ اما این موضوع نباید به کاهش کیفیت حسابرسی منجر شود. پایبندی شرکا و مدیران مؤسسات حسابرسی به اصول و ضوابط حرفه‌ای در انجام کارها، مهم‌ترین عامل در حفظ و ارتقای کیفیت ارائه‌ی خدمات اطمینان‌بخشی و جایگاه حرفه‌ای این مؤسسات در نظام حسابرسی کشور محسوب می‌شود. افزون بر این، عوامل تأثیرگذار دیگری نیز هستند که در کیفیت ارائه‌ی خدمات حرفه‌ای دخالت دارند. یکی از این عوامل، نظارت حرفه‌ای اثربخش با نگرش کنترل کیفیت به رویکرد محتوایی است که می‌تواند به شیوه‌ای نو و متفاوت از گذشته، با پایش مستمر کارها و گزارش‌های حسابرسی و سایر خدمات اطمینان‌بخشی، انجام شود. دیگر عامل تأثیرگذار در این باره، تمدید مهلت‌های زمانی مربوط به تسلیم اظهارنامه‌های مالیاتی

و ارائه‌ی صورت‌های مالی حسابرسی‌شده‌ی شرکت‌های بورسی و واحدهای فرعی آن‌ها و نهادهای مالی است که در شرایط کنونی می‌تواند از فشارهای وارده‌ی ناشی از ضرب‌الاجل‌های مقرر به گروه‌های کاری حسابرسی کاسته و مانع کاهش کیفیت حسابرسی شود.

◀ محمدتقی رضائی:

خواه‌ناخواه شرایط کنونی بر کیفیت خدمات حسابرسی اثر خواهد گذاشت. عدم امکان بهره‌برداری مناسب از ابزار و نرم‌افزارهای مورد استفاده، قیمت‌های سرسام‌آور لوازم و تجهیزات مورد نیاز از قبیل کامپیوتر، لپ‌تاپ و...، ترس و واکنش همکاران، عدم امکان حضور در شمارش پایان سال موجودی‌ها، کاهش ساعات استفاده از سامانه‌ها، سرعت پایین اینترنت و افزایش ریسک حساب‌آرایی از جمله مواردی هستند که می‌توانند بر کیفیت خدمات حسابرسی اثر گذارند. اما این‌که چه راهکارهایی را باید اتخاذ کنیم که از این موضوع کم‌ترین اثر را بپذیریم، نکته‌ی مهمی است که مؤسسات حسابرسی به آن باید توجه کنند. اقدامات ایمن‌ساز و چگونگی مواجهه و برخورد با این چالش‌ها، مزیت تأثیر این موارد بر کیفیت خدمات حسابرسی را رقم می‌زند.

به نظرم فارغ از این‌که بسیاری از عوامل مذکور به مؤسسات حسابرسی از بیرون تحمیل و خارج از کنترل مؤسسات است، شناخت کامل این عوامل، ارزیابی میزان تأثیر آن‌ها و تهیه‌ی برنامه‌ی مناسب برای چگونگی مواجهه و مدیریت ریسک‌ها می‌تواند آثار منفی این ریسک‌ها را بر کیفیت حسابرسی و جایگاه مؤسسات حسابرسی کاهش دهد.

در این میان، قطعاً توجه به نیروی انسانی شاغل در مؤسسه و ایجاد وفاق و همدلی در مؤسسه نیز یکی از راهکارهایی است که می‌تواند این آسیب‌ها را به حداقل برساند.

◀ علی محمد رفعتی:

جنگ و خشونت در جامعه آثار مخرب خود را به دنبال دارد که همه‌گیر است و حساب‌داران نیز به‌عنوان بخشی از جامعه از این موضوع متأثر خواهند بود. مدیران اجرایی دولت بایستی با در نظر گرفتن شرایط موجود و تمدید مهلت‌های قانونی و بستر لازم برای دسترسی آسان به اینترنت تسهیلات لازم را برای انجام فرایند حسابرسی ایجاد کنند تا بتوان فارغ از اضطراب و ایجاد آرامش در همکاران از این مسیر سخت عبور کرد. گرچه در حال حاضر بایستی به آینده امید بست.

◀ حامد سیار:

برای جلوگیری از تأثیر نامطلوب شرایط کنونی بر «کیفیت

برای افزایش کارایی و دقت.

◀ منصور شمس احمدی:

در شرایط فعلی انتظار این است که ارکان جامعه هماهنگی‌های بیشتری با مؤسسات حسابرسی داشته باشند و اقدامات نظارتی خود را با توجه به شرایط موجود تعدیل کنند. به‌ویژه بازم تأکید می‌کنم که از جمله باید تهیه‌ی پرونده‌های الکترونیکی را به‌عنوان یک اصلاح ساختاری تشویق کنند. در بلندمدت حرفه‌ی حسابرسی انتظارات بسیاری از جامعه‌ی اقتصادی کشور دارد و امیدوارم با درایت مسئولان کشور بحران‌های کنونی حل‌وفصل شود.

◀ محمدجواد صفار سفلیایی:

به نظر می‌رسد تصمیم‌گیران کلان هیچ‌گاه نقش بایسته‌ای برای حسابرسی، چه در بخش خصوصی و عمومی آن، قائل نبوده‌اند و موضوعات پاسخ‌خواهی و پاسخ‌گویی کم‌تر مطرح بوده است تا به تبع آن به دنبال ابزار تحقق‌اش، به‌عنوان مثال حسابرسی، باشند. بنابر این وضعیت فعلی و احتمالاً افت کیفیت مؤسسات حسابرسی دولتی و خصوصی تأثیر چندانی بر سیستم خسته و سردرگم حسابرسی نخواهد داشت. این‌گونه مبادا!

حسابرسی» و جایگاه مؤسسات حسابرسی بخش خصوصی، باید راهکارهای زیر را دنبال کرد:

۱) تقویت استقلال حسابرسان: اطمینان از عدم تأثیرپذیری حسابرسان از مدیریت شرکت‌ها و سایر ذی‌نفعان از طریق اصلاح قوانین و مقررات، افزایش نظارت حرفه‌ای و ترویج فرهنگ پاسخ‌گویی.

۲) ارتقای دانش و مهارت حسابرسان: برگزاری دوره‌های آموزشی مستمر و تخصصی برای حسابرسان، به‌ویژه در زمینه‌های نوظهور مانند ریسک‌های سایبری، فناوری‌های نوین و استانداردهای بین‌المللی حسابرسی، برای به‌روز نگه داشتن اطلاعات و توانمندی‌های آن‌ها.

۳) افزایش شفافیت و دسترسی به اطلاعات: تسهیل دسترسی حسابرسان به اطلاعات لازم و دقیق شرکت‌ها و همچنین شفاف‌سازی فرآیندهای حسابرسی به منظور افزایش اعتماد عمومی به گزارش‌های حسابرسی.

۴) حمایت قانونی و نظارتی: ایجاد سازوکارهای حمایتی مؤثر از سوی نهادهای نظارتی و قانونی برای مؤسسات حسابرسی بخش خصوصی، و برخورد قاطع با تخلفات و سوءاستفاده‌ها.

۵) توسعه‌ی فناوری و نوآوری: تشویق مؤسسات حسابرسی به استفاده از ابزارها و فناوری‌های نوین در فرآیندهای حسابرسی، مانند هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های بزرگ،